

Nr 62.

Ankom till riksdagens kansli den 25 april 1933 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående utredning i syfte att statstjänstemännens löner måtte i högre grad än för närvarande göras beroende av prisen å jordbrukets produkter.

(3:e avd.)

I en inom andra kammaren av herr *P. M. Olsson* i Blädinge väckt motion, nr 124, har hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa sådan utredning, att statstjänstemännens löner måtte i större utsträckning än vad hittills är fallet göras beroende av gällande pris å jordbruksnäringens viktigaste livsmedelsprodukter i syfte att därigenom kompensera löntagarna för eventuellt fördyrade livsmedelspriser.

Över ifrågavarande motion har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat socialstyrelsens yttrande.

Socialstyrelsen har i frågan anfört följande:

»Motionens syfte går ut på att man vid bestämmandet av tjänstemännens löner borde i någon mån återgå till äldre tiders förfaringssätt, nämligen genom att i större utsträckning än nu vore fallet göra lönerna beroende av livsmedelspriserna. Närmare bestämt synes motionären önska få till stånd en reformering av nuvarande indexberäkning för dyrtidstilläggen i sådan riktning, att större hänsyn härvid toges till livsmedelspriserna och speciellt priserna å jordbrukets livsmedelsprodukter.

Dyrtidstilläggen avse som bekant att i viss mån utgöra en kompensation för levnadskostnadernas stegring. Med levnadskostnader måste här givetvis förstås alla de poster (livsmedel, bostad, kläder, skatter och övriga utgifter av olika slag), som ingå i en nutida tjänstemans budget. Uppgifter om sammansättningen av denna budget, vilken säkerligen både beträffande omfattning och omväxling högst väsentligt torde avvika från tjänstemännens levnadsförhållanden under naturahushållningens tid, ha kunnat erhållas genom de levnadskostnadsundersökningar, som med vissa längre mellanperioder verkställes i vårt land från och med 1913—1914. Den nu vid indexberäkningarna tillämpade budgeten, vilken avser en s. k. normalfamilj (man, hustru och två barn), är i stora drag sammansatt på följande sätt: livsmedel 37 procent, bränsle och lyse 4 procent, bostad 15 pro-

cent, beklädnad 14 procent, skatter 6 procent och övriga utgifter 24 procent. Urskiljer man från posten livsmedel sådana varuslag, som ej tillhöra det svenska jordbrukets produktion (t. ex. margarin, kaffe, specerier och kryddor m. m. samt fisk), återstå 30 procent, varmed livsmedel av jordbruksalster ingå i budgeten.

Det må med avseende å ovannämnda budget observeras, att densamma utgör ett genomsnitt av budgeter för ett stort antal hushåll inom olika landsdelar och olika inkomstlägen. Emellertid förhåller det sig som bekant så, att livsmedelspostens andel i den totala utgiftsbudgeten sjunker med stigande inkomst. För exempelvis en arbetarfamilj med relativt låg inkomst kunna utgifterna för livsmedel beräknas ingå i budgeten med cirka 50 procent, under det att motsvarande procentsiffra för ett relativt välsituerat medelklasshushåll befunnits utgöra endast cirka 22 procent.

Socialstyrelsen kan för sin del icke se, att större vikt kan eller bör vid indexberäkningarna tillmätas livsmedelsposten än som redan nu sker och som framgått såsom resultat av ingående levnadskostnadsundersökningar. Styrelsens pris- och levnadskostnadsstatistik samt därpå grundade indexberäkningar utgöra i själva verket i sin mån en efter nutida förhållanden avpassad fortsättning av det gamla markegångssystemet. Att man härvid kan taga hänsyn icke blott till livsmedelskostnaderna — som visserligen allttjämt väga relativt tyngst av huvudposterna i den vid indexberäkningarna tillämpade hushållsbudgeten — utan även till övriga poster, utgörande sammanlagt omkring 63 procent av utgifterna, lärer väl endast få anses som en högst väsentlig och för övrigt nödvändig förbättring.

Såsom motionären själv påpekar, äro vidare de priser, vilka erhållas av livsmedelsproducenterna, och de, som måste betalas av konsumenterna, ingalunda sammanfallande. Då det uppenbarligen vore oriktigt att göra tjänstemännens löner beroende av priser, som endast i mindre mån påverka deras levnadskostnader, synes det även av detta skäl uteslutet att för ändamålet utnyttja markegångspriserna, vilka ju i huvudsak avse att vara ett uttryck för producentpriserna.

Socialstyrelsen får slutligen erinra, att få spörsmål torde ha varit föremål för så mycken offentlig diskussion och belysning som styrelsens indexberäkningar. Vid upprepade tillfällen ha grunderna för dessa beräkningar granskats och prövats vid sammanträden med sociala rådet och även med särskilda, av Kungl. Maj:t utsedda sakkunniga, däribland representeranter för riksdagen; åtskilliga gånger har redogörelse för dessa grunder lämnats av tjänstemän i styrelsen dels inför riksdagsutskott (däribland statsutskottet), dels inför lönenämnder och dels i tidningar och tidskrifter, varjämte i socialstyrelsens månadspublikation »Sociala Meddelanden» förekommit flera ingående artiklar i ämnet (se t. ex. häfte 4, 1932, sid. 318—329). I den i dagarna utkomna publikationen »Detaljpriser och indexberäkningar åren 1913—1930» återfinnes även en utförlig redogörelse för hithörande förhållande.»

Under återopande av vad socialstyrelsen sålunda i förevarande fråga anfört och då enligt utskottets mening en glidande löneskala icke synes kunna i större utsträckning än vad nu är fallet göras beroende av jordbruksnäringens produkter, får utskottet hemställa,

Utskottet.

att herr Olssons i Blädinge förevarande motion, II: 124, icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 25 april 1933.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Närvarande: Samma ledamöter som under utlåtandet nr 58 antecknade med undantag av att herr *Högström* i stället för herr *Jonsson* i Eskilstuna deltagit i behandlingen av detta ärende.

Reservation

av herrar *Svensson* i Kompersmåla, *Nilsson* i Fredriksfält, *Olsson* i Blädinge och *Nilsson* i Hörby, som ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Såsom i motionen erinrats, utgingo statstjänarens löner i äldre tider till en stor del dels i form av avkastningen från särskild för tjänstens uppehållande anslagen jordbruksfastighet, dels i form av kontant lön, vars storlek växlade efter vissa markegångspris, vid vilkas bestämmande representeranter för såväl producenter som konsumenter utövade inflytande. Detta system har emellertid i de flesta fall helt omreglerats till lön i penningar, oberoende av varupriserna.

I och med att lönesystemet lösgjorts från sambandet med den allmänna prisnivån, har detsamma förlorat den grund, varpå det en gång uppbyggs. En följd härav har blivit ofta återkommande partiella löneregleringar, varvid i varje särskilt fall någon mer eller mindre jämförlig tjänstemannagrups löneförhållanden tagits såsom måttstock för de löner, som det för tillfället gällt att fastställa.

De två sista årtiondenas avsevärda svängningar i penningvärdet hava dock framtvingat en modifiering i lönesystemet genom införandet av dyrtidstillägg, vilkas storlek påverkats av gällande pris å vissa nödvändighetsvaror.

Den nu föreliggande motionen synes icke åsyfta en förändring av beräkningen av dyrtidstilläggen, vilka torde böra betraktas såsom ett provisorium, som bör ersättas med ett mera tillfredsställande system, utan motionen synes avse en sådan omläggning av beräkningsgrunden för statstjänarnas löner, att dessa skulle till viss del automatiskt följa fluktuationerna i livsmedelsprisen.

Enligt utskottets mening skulle en dylik omläggning otvivelaktigt göra lönesystemet smidigare och bidra till att detsamma bättre anpassade sig till rådande förhållanden. De av motionären anförda synpunkterna synas därför förtjäna att vinna beaktande, innan statsmakterna avgöra förestående definitiva lönereregleringar.

Under åberopande av vad sålunda anförts, vill utskottet tillstyrka, att åtgärder vidtagas i den av motionären angivna riktningen.

Utskottet hemställer sålunda,

att riksdagen må i anledning av herr Olssons i Blädinge förevarande motion, II:124, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning av frågan, huruvida statstjänstemännens löner böra i större utsträckning än vad hittills är fallet göras beroende av gällande pris å jordbruksnäringsens viktigaste livsmedelsprodukter i syfte att därigenom kompensera löntagarna för eventuellt fördyrade livsmedelspriser samt, i den mån utredningen därtill föranleder, beakta dess resultat vid framläggande av förslag till riksdagen om nya lönereregleringar.»